

زنجیره تأمین پایدار

تألیف:

دکتر احمد رضا فاضلی

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران

جواد سریشی

محمد علی رعیت پیشه

انتشارات نگاه دانش

سرشناسه	قاسمی، احمد رضا
عنوان و نام پدیدآور	زنجره تأمین پایدار / تألیف احمد رضا قاسمی، محمدعلی رعیت پیشه، جواد عزیزی
مشخصات نشر	تهران: نگاه دانش، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری	۱۶۸ ص
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۱۵۷-۳۱۲-۸
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
موضوع	تدارکات بازرگانی
موضوع	تدارکات بازرگانی--مدیریت
موضوع	تدارکات بازرگانی--جنبه های زیست محیطی
موضوع	توسعه پایدار
شناسه افزوده	رعیت پیشه، محمدعلی
شناسه افزوده	عزیزی، جواد
رده بندی کنگره	۱۳۹۴ ز ۲۹ ق ۵ / HD۳۸
رده بندی دی. ج.	۶۵۸/۵
شماره کتابشناسی ملی	۴۰۸۵۴۴۰

هدفمند بگویند
منابع پیشنهادی (ماتید نگاه دانش برای کارشناسی ارشد و دکتری
و
الکترونیکی کتاب های نگاه دانش
در
www.negahedaneh.com

انتشارات نگاه دانش

♦ نام کتاب:

زنجره تأمین پایدار

♦ مؤلفین:

دکتر احمد رضا قاسمی - محمدعلی رعیت پیشه - جواد عزیزی

♦ ناشر:

نگاه دانش

♦ طراحي:

نگاه دانش

♦ حروف نگاری، صفحه آرایي (نگاه دانش):

کبری صابری

♦ نوبت چاپ:

اول، ۱۳۹۴

♦ تیراژ:

۴۰۰ نسخه

♦ قیمت:

۱۲,۰۰۰ تومان

♦ لیتوگرافى / چاپ و صحافی:

باختر / شاهین

♦ شابک:

۹۷۸-۹۶۴-۱۵۷-۳۱۲-۸

توجه: کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است و هیچ شخص حقیقی و حقوقی حق چاپ و برداشت تمام یا قسمتی از اثر را به صورت چاپ، فتوکپی، جز و حق دست نویسی ندارد و متخلفین به موجب بند ۵ ماده ۲ قانون حمایت از ناشرین تحت پیگرد قانونی قرار می گیرند.

انتشارات نگاه دانش: انقلاب - خ ۱۲ فروردین - ساختمان ناشران پلاک ۲۷۱ - طبقه ۲ - واحد ۴

تلفن: ۶۶۹۵۴۸۹۲

تلفکس: ۶۶۴۸۶۱۵۴

پیش از آنکه دودکش‌های عظیم عصر صنعت با حجم ابرهای متراکم و انبوه سیاه متولد شوند، آسمان آبی بود، بخرهای قطب شمال و جنوب ثابت‌قدم و استوار بر سر جای خود ایستاده بودند. اما مشکلات بسیاری گریبان گیر انسان‌ها بود و از این همه پیشرفت و تسهیلات زندگی، خبری نبود. امروزه، مراکز و کارخانه‌های عظیم صنعتی با فعالیت‌ها و محصولات خود در کنار خدمت به جوامع، با اشاعه آلودگی آب، صدا، هوا و تخریب خاک، پخش ضایعات و مواد زائد ادامه حیات را برای انسان‌ها با مشکل مواجه نموده است. آیا جامعه بشری می‌تواند این الگوی نامتوازن و ناپایدار توسعه را به الگوی متوازن و توسعه پایدار (توسعه‌ای که خود باعث نابودی خود نباشد) تبدیل کند، و دوباره رنگ آبی را به آسمان بالای سر خود برگرداند؟ آیا جامعه بشری امروز، می‌تواند همچنان که از محصولات و کالاهای متنوع صنعتی بهره‌مند می‌شود، از انقراض تنوع زیستی و منابع طبیعی جلوگیری کند؟

سال‌هاست که دانشمندان محیط‌زیست و بوم‌شناسان، افزایش فعالیت‌های اقتصادی را عامل مهم تخلیه و نابودی منابع طبیعی معرفی کرده‌اند و نشان داده‌اند که با افزایش فعالیت‌های اقتصادی، پایداری و انعطاف‌پذیری اکوسیستم‌ها در معرض خطر جدی قرار گرفته است. بنابراین فعالیت‌های اقتصادی و به تبع آن، رشد و توسعه اقتصادی به وسیله‌ای ذریت من‌باز زیست طبیعی محدود می‌شود. این وضعیت را در کاهش توان محیطی برای پاسخ‌گویی به نیازهای انسان و بهره‌براری بیش از حد محیط باید جستجو نمود. با توجه به افزایش میزان فعالیت‌های اقتصادی بشر در محیط، است ذرعی، کاهش توان محیط به برآورده ساختن این نیازها و در واقع محدود بودن توان پاسخگویی محیط‌زیست برای تأمین حراسته‌های رو به تزاید بشر، مفهوم توسعه پایدار را وارد ادبیات توسعه جدیدی نموده است. این مفهوم اولاً ضرورت بازگویی در تمام مفاهیم و روش‌های پیشین توسعه را مطرح ساخته است و ثانیاً، نشان می‌دهد که تحقق توسعه پایدار، به همکاری تمام ملل جهان در چارچوب نهادهای ملی و بین‌المللی نیاز دارد.

در کشورهای جهان سوم، مفهوم توسعه‌ی پایدار به‌طور فزاینده‌ای، بیکاری و کم‌کاری را از بین ببرد؛ از این‌رو وظیفه‌ی توسعه‌ی پایدار در این کشورها، فراتر از مفهوم آن در کشورهای توسعه‌یافته است. هدف از ایجاد چنین توسعه‌ای را می‌توان این‌گونه بیان کرد: ایجاد محیطی که در آن همه‌ی مردم ذریت‌ها و توانایی‌های خود را بسط دهند و نیز بتوانند فرصت‌هایی را برای نسل کنونی و آینده ایجاد کنند. لذا به سطر انبشت تجارب بشر برای رسیدن به آینده‌ای بهتر توسعه پایدار در عصر کنونی توسط سه معیار اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی سنجیده می‌شود. به فراخور توجه به توسعه پایدار، سازمان‌ها نیز به این امر در زنجیره‌های تأمین توجه کردند. امروزه شرکت‌ها با بهره‌گیری از مزیت‌های رقابتی شرکای راهبردی و تأمین‌کنندگان و توزیع‌کنندگان سعی در کسب مزیت رقابتی در سطح ملی و بین‌المللی را دارند. در واقع سیر تاریخی زنجیره تأمین که در ابتدا بر توجه صرف بر مباحث اقتصادی دنبال می‌شد، رفته‌رفته به خاطر دغدغه‌های زیست محیطی در کنار مسائل اجتماعی منجر به شکل‌گیری زنجیره تأمین پایدار منجر شده است. در واقع زنجیره تأمین پایدار زائده‌ی توسعه پایدار و زنجیره تأمین می‌باشد. که از منافع آن مثلث سازمان، محیط زیست و اجتماع منتفع می‌شوند سازمان، هم محیط‌زیست و هم اجتماع منتفع می‌شود.

با توجه به اهمیت زنجیره تأمین پایدار، این کتاب قصد دارد تا برای آشنایی هرچه بیشتر مدیران، کارشناسان، دانشجویان و هر گروهی که به نوعی به مسائل پایداری توجه می کنند، بتواند تأثیرگذار باشد. این کتاب با توجه به سه بعد اصلی زنجیره تأمین پایدار که مباحث اقتصادی، محیطی و اجتماعی است شکل گرفته است. لذا فصول شش گانه این کتاب به شرح زیر است.

فصل اول کتاب برای آشنایی هرچه بیشتر خوانند با مفهوم زنجیره تأمین به تعاریف و خواستگاه این مفهوم می پردازد. مؤلفان معتقدند که بعد کلاسیک زنجیره تأمین همان بعد اقتصادی است که مسائل انسانی و محیطی را کمتر مورد توجه قرار داده است.

در فصل دوم به تعریف مفهوم توسعه پایدار پرداخته می شود و از آنجا که این مفهوم خود در کنار زنجیره تأمین منجر به شکل گیری زنجیره تأمین لذا به بررسی مفاهیم و نظریه های مرتبط با این موضوع پرداخته می شود.

فصل سوم کتاب مربوط به مباحث زیست محیطی است. در واقع این فصل بیشتر به مباحث زنجیره تأمین سبز پرداخته است. در واقع دغدغه های زیست محیطی سازمان ها در بحث زنجیره تأمین سبز نمود پیدا می کند.

فصل چهارم نیز مسائل اجتماعی را مورد بررسی قرار می دهد. موضوعی اساسی که از بعد اجتماعی مورد توجه سازمان هاست بحث مسئولیت اجتماعی است. از این رو در این فصل نیز خواننده را با این موضوع، سیر تکاملی آن، و... آشنا می شود.

فصل پنجم کتاب که عصاره اصلی کتاب است به بحث زنجیره تأمین پایدار اختصاص دارد. در واقع فصول قبل پیش درآمدی برای ورود به این فصل است.

فصل ششم کتاب به موردکاوی در حوزه های زنجیره تأمین پایدار پرداخته است. در واقع آنچه که تجارب شرکت ها و مؤسسات موفق داخلی و خارجی در باب مشتهات (اجماع، زیست محیطی) و همچنین زنجیره تأمین پایدار حاصل شده است را مورد بررسی قرار داده است.

اثر پیش رو انعکاسی از جدیدترین مطالعات و تجارب کسب شده مؤلفان در زمینه زنجیره تأمین پایدار است. از کلیه خوانندگان گرامی خواهشمندیم تا با ارائه ایرادها و بخش های قابل بهبود را در بازنگاری و بهبود این اثر در چاپ های آتی یاری رسانند. از این رو مستدعی است این نکات را به آدرس اینترنتی ghasemiahmad@u.ac.ir ارسال نمایید. همچنین برای اطلاع از آخرین اخبار مرتبط با تعالی پایدار می توانید به وب سایت <http://drghasemi-mng.com> مراجعه نمایید.

احمد رضا قاسمی

محمدعلی رعیت پیشه - جواد عزیزی

(زمستان ۱۳۹۴)

فصل ۱: مدیریت زنجیره تامین.....	۹
مقدمه.....	۱۰
۱-۱ تعریف و مفهوم مدیریت زنجیره تامین.....	۱۰
۲-۱ عناصر مدیریت زنجیره تامین.....	۱۱
۳-۱ اجرای مدیریت زنجیره تامین.....	۱۱
۴-۱ استراتژی زنجیره تامین.....	۱۳
۵-۱ ارزیابی عملکرد مدیریت زنجیره تامین.....	۱۴
۶-۱ ریسک زنجیره تامین.....	۲۱
۱-۶-۱ تعریف مدیریت ریسک زنجیره تامین.....	۲۱
۲-۶-۱ مدیریت ریسک در زنجیره تامین.....	۲۱
۳-۶-۱ شناسایی ریسک‌های موجود در زنجیره تامین.....	۲۲
خلاصه فصل.....	۲۳
پرسش‌های پایانی.....	۲۳
فصل ۲: توسعه پایدار.....	۲۵
مقدمه.....	۲۶
۱-۲ پیدایش توسعه پایدار.....	۲۶
۲-۲ مفهوم «توسعه پایدار» و سیر کامل در آن.....	۲۷
۳-۲ تعاریف توسعه پایدار.....	۳۰
۴-۲ ادبیات پایداری در جهان‌بینی اسلامی.....	۲
۵-۲ ابعاد توسعه پایدار.....	۳۲
۶-۲ ویژگی‌های توسعه پایدار.....	۳۵
۷-۲ شاخص‌های اندازه‌گیری پایداری.....	۳۶
۸-۲ پایداری در سطح سازمان و کسب‌وکار.....	۳۸
۹-۲ تعارض میان بهره‌وری و توسعه پایدار.....	۴۲
خلاصه فصل.....	۴۳
پرسش‌های پایانی فصل.....	۴۳

فصل ۳: زنجیره تامین سبز.....	۴۵
مقدمه.....	۴۶
۱-۳ برخی از مهم‌ترین آلودگی‌های زیست‌محیطی.....	۴۶
۲-۳ مدیریت زنجیره تامین سبز.....	۴۹
۳-۳ مدیریت زنجیره تامین سبز چیست؟.....	۵۲
۴-۳ تمایز بین مدیریت زنجیره تامین و مدیریت زنجیره تامین سبز.....	۵۵
۵-۳ سیر تکاملی مدیریت زنجیره تامین سبز.....	۵۵
۶-۳ مزایای زیست‌محیطی و اقتصادی ناشی از مدیریت زنجیره تامین سبز.....	۵۶
فصل ۴: مسئولیت اجتماعی شرکتی.....	۸۷
مقدمه.....	۸۸
۱-۴ تاریخچه و فرآیند بلوغ مسئولیت اجتماعی شرکت.....	۸۸
۲-۴ ابعاد مسئولیت سازمانی و جایگاه مسئولیت اجتماعی.....	۹۳
۱-۲-۴ مسئولیت اقتصادی (ER).....	۹۳
۲-۲-۴ مسئولیت قانونی (LR).....	۹۳
۳-۲-۴ مسئولیت اجتماعی (SR).....	۹۴
۴-۲-۴ مسئولیت اخلاقی (ER).....	۹۴
۲-۴ دیدگاه‌ها، نظریه‌ها، پیرامون مسئولیت اجتماعی.....	۹۴
۴-۴ سطوح مسئولیت اجتماعی.....	۹۵
۱-۴-۴ ساز و کار مسئولیت اجتماعی.....	۹۵
۲-۴-۴ ناخیه‌ای و نقش.....	۹۵
۳-۴-۴ ملی.....	۹۶
۵-۴ مسئولیت اجتماعی، پیش‌فرض پاسخگویی اجتماعی.....	۹۶
۶-۴ پیوستار مسئولیت اجتماعی.....	۹۷
۷-۴ مسئولیت اجتماعی و ذینفعان.....	۹۹
۸-۴ ذینفعان سازمانی و مسئولیت‌های اجتماعی سازمان در سطح کلان.....	۱۰۰
۹-۴ ذینفعان سازمانی و مسئولیت‌های اجتماعی سازمان در سطح گروه‌ها.....	۱۰۴

۱۰-۴	مسئولیت اجتماعی شرکت مبتنی بر مدیریت
استراتژیک سازمان.....	۱۰۵
۱۱-۴	محیط استراتژیک مسئولیت‌پذیری اجتماعی بنگاه ۱۰۶
۱۲-۴	مأموریت سازمان‌ها و جایگاه مسئولیت‌های اجتماعی
در آن.....	۱۰۷
۱۳-۴	استراتژی‌های سازمانی و مفهوم توازن بخشی
مسئولیت اجتماعی.....	۱۱۱
خلاصه فصل.....	۱۱۲
پرسش‌های پایان فصل.....	۱۱۳

فصل ۵: زنجیره تأمین پایدار..... ۱۱۵

مقدمه.....	۱۱۶
۱-۵	سیر تحول زنجیره تأمین پایدار.....
۲-۵	مفهوم بریت زنجیره تأمین پایدار.....
۳-۵	آغازگران مدیریت زنجیره تأمین پایدار.....
۴-۵	مدیریت زنجیره تأمین بر مبنای محصولات پایدار.....
۵-۵	به هم پیوستگی ایجاد پایداری.....
۶-۵	مدیریت زنجیره تأمین پایدار - مدل کارتر و جرز.....
۷-۵	فرایندهای مدیریت زنجیره تأمین پایدار.....
۸-۵	مراحل پیاده سازی زنجیره تأمین پایدار.....
۹-۵	چهارچوب استراتژیک مدیریت زنجیره تأمین پایدار.....
۱۰-۵	محرك‌های مدیریت زنجیره تأمین پایدار.....
۱۱-۵	موانع مدیریت زنجیره تأمین پایدار.....
۱۲-۵	ارزش اقتصادی مدیریت زنجیره تأمین پایدار.....
۱۳-۵	اهمیت مدیریت زنجیره تأمین در محیط توسعه پایدار.....
۱۴-۵	مزایای زنجیره تأمین پایدار.....
۱۵-۵	مدیریت تأمین کنندگان پایدار.....
خلاصه فصل.....	۱۳۶
پرسش‌های پایان فصل.....	۱۳۷
پیوست‌ها.....	۱۳۷

فصل ۶: مورد کاوی‌ها..... ۱۴۵

مقدمه.....	۱۴۶
۱-۶	تجربه شرکت نایک در پایداری زنجیره تأمین.....
۱-۶	داستان پایداری نایک.....
۲-۶	التزام مدیریت ارشد به توسعه پایدار کسب‌وکار.....
۳-۶	نوآوری‌های زیست‌محیطی در محصولات.....
۱-۶	باز یافت مواد محصولات.....
۲-۶	بهبود کیفیت محصول با سبز کردن.....
زنجیره تأمین.....	۱۴۸
۴-۶	استانداردهای بالا برای عملکرد زنجیره تأمین.....
۵-۶	پاسخگو بودن در قبال مشکلات اجتماعی از طریق همکاری با ذینفعان.....
۶-۶	انتشار گزارش عملکرد سالانه در زمینه پایداری.....
۶-۶	مدل اندازه‌گیری پایداری زنجیره تأمین در صنعت فرش ماشینی ایران.....
۳-۶	ایجاد زنجیره تأمین پایدار (شرکت آرسلور میتال در برزیل).....
۴-۶	نمونه‌های مسئولیت اجتماعی شرکتی در ۴ شرکت ایرانی.....
۵-۶	مسئولیت اجتماعی شرکت اچ بی و نوآوری‌های اجتماعی.....
۱-۶	آموزش.....
۲-۶	کارآفرینی.....
۳-۶	سلامت.....
۴-۶	مارکت اجتماعی و کار داوطلبانه کارکنان.....
۶-۶	زنجیره تأمین - بزرگوال مارش.....
۶-۶	حرکت به سمت سبز شدن.....
۶-۶	موقع در برابر حرکت به سمت سبز شدن.....
منابع و مآخذ.....	۱۶۱

فهرست اشکال

شکل ۴-۶. ذی‌نفعان شرکت در سطح کلان..... ۱۰۱ شکل ۴-۷. ذی‌نفعان شرکت در سطح گروه‌ها..... ۱۰۴ شکل ۴-۸. مدل تعاملی رابطه سازمان با جامعه..... ۱۰۸ شکل ۵-۱. چهارچوب تئوری زنجیره تأمین پایدار..... ۱۱۸ شکل ۵-۲. آغازگران مدیریت زنجیره تأمین پایدار..... ۱۲۰ شکل ۵-۳. به هم پیوستگی ابعاد پایداری..... ۱۲۳ شکل ۵-۴. عناصر ضروری مدیریت زنجیره تأمین پایدار..... ۱۲۳ شکل ۵-۵. چهارچوب جامع زنجیره تأمین پایدار..... ۱۲۵ شکل ۵-۶. فعالیت‌های..... ۱۲۶ شکل ۵-۷. خلاصه چهارچوبی برای اجرای استراتژی‌های توسعه..... ۱۳۰ شکل ۸-۸. اثرات مدیریت زنجیره تأمین پایدار..... ۱۳۳ شکل ۹-۵. مدیریت زنجیره تأمین پایدار..... ۱۳۵ شکل ۶-۱. میزان اثرات زیست محیطی و سهم آن‌ها را در هر بخش از زنجیره..... ۱۴۹	شکل ۱-۲. ابعاد توسعه پایدار..... ۳۲ شکل ۲-۲. سیستم مدیریت پایداری شرکت..... ۴۰ شکل ۱-۳. تحول (حرکت در) مدیریت محیطی..... ۵۶ شکل ۲-۳. چرخه عمر محصول..... ۶۲ شکل ۳-۳. تأثیرات زیست محیطی در هر مرحله از مدیریت زنجیره تأمین..... ۶۳ شکل ۴-۳. فعالیت‌های مدیریت زنجیره تأمین سبز..... ۶۶ شکل ۵-۳. فرایند لجستیک معکوس (پیشواپی و رزمی، ۱۳۸۹)..... ۶۸ شکل ۶-۳. فعالیت‌ها در مدیریت زنجیره تأمین سبز..... ۷۲ شکل ۷-۳. مدل سیستم سبز پیشرفته..... ۷۳ شکل ۱-۴. ابعاد مسئولیت سازمانی و جایگاه مسئولیت اجتماعی..... ۹۴ شکل ۲-۴. سیر تکامل حرکت اجتماعی..... ۹۶ شکل ۳-۴. پیوستار مسئول اجتماعی..... ۹۸ شکل ۴-۴. ارزش‌های ایجاد شده از مسئولیت اجتماعی..... ۹۸ شکل ۵-۴. مسئولیت اجتماعی و ذی‌نفعان..... ۹۹
--	---

فهرست جداول

جدول ۵-۳. محرک‌های تأثیرگذار برای تعهد مدیریت زنجیره تأمین..... ۶۵ جدول ۶-۱. فعالیت‌های مدیریت زنجیره تأمین ناب، منعطف و سبز..... ۷۵ جدول ۷-۳. روش‌های انجام شده در حوزه زنجیره تأمین سبز و رقابت..... ۷۹ جدول ۱۰-۶. ابعاد مختلف مسئولیت اجتماعی..... ۹۲ جدول ۱۲-۴. مسئولیت و پاسخگویی اجتماعی..... ۹۷ جدول ۳-۴. دیدگاه‌ها، مفاهیم و موافقان مسئولیت اجتماعی..... ۱۰۰ جدول ۱-۵. برخی از تعاریف مدیریت زنجیره تأمین پایدار..... ۱۱۹ جدول شاخص‌های بعد اقتصادی..... ۱۳۸ جدول شاخص‌های بعد زیست‌محیطی..... ۱۳۹ جدول شاخص‌های بعد اجتماعی..... ۱۴۰ جدول شاخص‌های بعد پایداری..... ۱۴۲ جدول ۱-۶. شاخص‌های انتخابی در پایداری زنجیره تأمین..... ۱۵۰ جدول ۲-۶. مدل اندازه‌گیری پایداری در صنعت فرش ایران..... ۱۵۱	جدول ۱-۱. عناصر کلیدی مدیریت زنجیره تأمین (فیضی، ادی، ۱۳۸۲)..... ۱۵۱ جدول ۲-۱. راهکارهای ارائه شده در زمینه ارزیابی عملکرد زنجیره تأمین..... ۱۶ جدول ۱-۲. شاخص‌های زیست محیطی توسعه پایدار..... ۳۳ جدول ۲-۲. شاخص‌های اقتصادی توسعه پایدار..... ۳۴ جدول ۳-۲. شاخص‌های نهادی توسعه پایدار..... ۳۴ جدول ۴-۲. شاخص‌های اجتماعی توسعه پایدار..... ۳۵ جدول ۵-۲. فرصت‌های ناشی از پایداری و تهدیدهای ناشی از پایداری..... ۴۰ جدول ۱-۳. تفاوت زنجیره تأمین سبز و سنتی..... ۵۵ جدول ۲-۳. مزایای کیفی مدیریت زیست محیطی..... ۵۸ جدول ۳-۳. مزایای کمی مدیریت زیست محیطی..... ۵۹ جدول ۴-۳. موانع مدیریت زنجیره تأمین سبز..... ۶۱
---	--